

David R. Ellis horrorja egyik epizódjával szinte maga ellen dolgozik: majdnem a mozi elhagyására ösztönöz

Válogatott halálnemek 3D-ben

Ennek a produkciónak semmi köze a nemes filmművészethez. Viszont az utóbbi hetek bemutatói, határozzuk meg úgy: a nyárutói, őszeleji szezon filmkínálata alapján úgy tűnik, hogy a moziizgalmaiktól jóformán csak a horror műfajában fogant és elkészült opusok képviselik. Ebből volt több kíválynak nevezhető mozi is az utóbbi időben: Az utolsó ház balra és Az árva. S most itt van a vad, dühödt és mindenre elszánt új mű: A végső állomás 3D.

TALLÓSI BÉLA

Az előbbi kettő kivitelezésében még valamiféle művészet emlegetése is megkockáztatható, a műfaji határokon belül: a vizualitás hatásos, a dramaturgiai vonalvezetés jól működik, továbbá a lélekábrázolás szikrái is fel-felizzanak az említett horrorokban. S ami valóban kivételessé teszi őket, a színészi elhatározás.

A végső állomás 3D-ben sajnos éppen ez a színészi elhatározás, a színészi átélés hagy hiányérzetet maga után: a színészi jelenlét nem képes lelket adni a filmnek. Ezt pótolja a három-D hatás. Valójában a 3D adja el a filmet, mivel amit ezen kívül mutat, az olyan de-ja-vu. Nemcsak azért, mivel ez már a sorozat néhányadik darabja, s a dramaturgia előrevetít, hanem azért is, mivel azok a halálnemek, amelyekre a film épít – mondjuk egy mozgólépcsőbe történő tragikus becsúszás és bedarálódás – már alkalmazott, látott elemek.

Am vannak azért eredeti, sokkoló hatású epizódjai is ennek a produkciónak. Nem árulok el élménybefolyásoló lényeges elemeket, amit a következőkben leírok, mivel a jelenet hatása ott helyben, a filmet nézve akkor is frenetikus lenne, ha minden részletét leírnám, mivel olyan a mögöttes, zsigeri ereje. Kiemelkedő-

Nick (Bobby Campo), aki előre látja a halál fenyegető hívását

(Fotó: Continentalfilm)

en jól sikerült ugyanis az a jelenet, amelyben egy nő ül egy széptérszalagon, egy ülőmagasságot lábpedállal állítható fodrászszékben, ám a szerkezet hidraulikája valahogy nem működik, ezért a szék váratlanul többször is alázuhan a beállított magasságból. Ez az esemény, a hatásos effektusokkal körített szorongásos hangulatával, eleve rémületet kelt. Ám ennek a labilis széknek a mozgásához hozzájön még az, hogy miközben a kliens folyton alázuhan a magasból, az egyik alkalmazott egy éles ollóval a hajával babrál, a másik alkalmazott valamiféle borotvapengéhez hasonló faragó-véső eszközzel a körme alatt piszkál, a vészterhes körülmények (és a dramaturgia) pedig sejtetik, hogy kegyetlen, brutális szerencsétlenség zárja majd le az epizódot. Elég csak beleképzelni magunkat a helyzetbe, vagy elég csak beleélősen nézni a hajvágós, körömvésős műveleteket, ahogy az éles piszkálóeszköz harsogó hangon hatol be a köröm alá, s aki még ezt is bírja nyitott szemhéjjal követni... na, az aztán kibír egy s mást. Amit – egy s mást – hoz is magával a film. Igaz, már

egyik halálos kimenetelére kiélezett jelenete sem ennyire és ilyen módon beleélhetően hihető, de lenyűgöz és a székbe sújt az a véres naturalizmussal közvetített halálnem, amelyből (vagyis a megmutatott halálformák egymásutánjából) érdekes felismerés derül ki. Hogy – a film készítőinek fantáziája szerint – mennyi szörnyű, brutális kegyetlenséggel tragédiához vezet a halálcsapda lehet és leselkedhet ránk a mindennapi életben, a véletlen és az elszabaduló technika összjátásának következtében.

A de-ja-vu érzést az előző, önálló részekre rímelő dramaturgia adja. Fiatalok egy csapata, tinifilmekhez virtuálisan klónozott, „belül semmi, kívül máz”-szerű szépfiúk és bájos lányok egy csoportja autóversenyen mulatja az idejét, mikor is az egyikük, Nick fészengeni kezd, s előre meglátja az a tragédiát, ami a szurkolókra vár. És valóban beindul a szörnyű tragédia. Egy autó elszabadul, s a stadionban, a pálya körüli lelátón kőkövnem marad, földrengészerű pusztítás és tűzvész szedi az áldozatait. Nick és kis csapata azonban a látomásnak köszönhe-

tően megmenekül. Ám nem sokáig élvezhetik az életet, mivel a halál csak némi haladékat adott nekik, szép lassan eljön értük, s a pusztítás válogatott módjaival lekaszabolja őket. Hacsak közben nekik nem sikerül legyőzniük a halált. S megindul a kaszás elleni hajszja.

Az élők és a „halál” összecsapásainak sorából – a 3 D-s hatás ellenére is, amely valóban dob a filmen – az említett szépségszalagonban történt eseményeken kívül talán csak egy emelkedik ki. A mozi jelenet, amelyet, ha az ember egy kicsit baljós érzetekkel ébred, kétségekkel sikerül csak végigülnie. A filmnézős, vagyis a mozi moziban jelenet hatására ugyanis ott valahol a mélytudatban (ha van ilyen) beindul egyfajta mechanizmus, amely egyre erősebben ösztökéli lebénelő akarunkat, hogy most, talán most még nem késő, még el lehetne hagyni a mozitermet. Ez a készítés azonban talán csak azért van, mivel nem derül ki (de lehet, hogy csak számomra, a látottakból fakadó halálfélelemmel tompított észlelőképességem miatt), hogy kitől-mitől kapta Nick a halállal kokettáló képességét.

A Gömörország őszi számának kiemelt témája az „édesanya-nyelv”

Van legszebb magyar szó?

LAPAJÁNLÓ

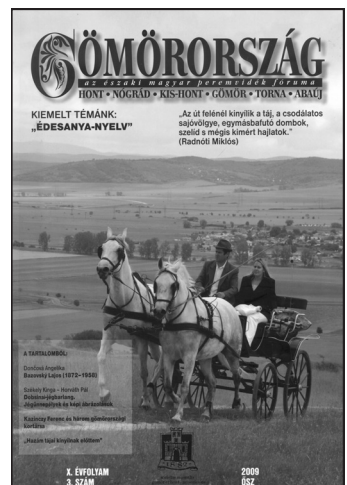
Az idei esztendő – Kazinczy Ferenc születésének 250. évfordulója tiszteletére – a magyar nyelv éve. Ennek apropóján a Gömörország őszi számának is kiemelt témája az „édesanya-nyelv”. E témával foglalkozik Tózsér Árpád vezércikke is. Kossuth-díjas költőnk sokoldalúan közelíti meg a kérdést, s nem csupán arról fejt ki gondolatait, hogy milyen a jó nyelvművelés, vagy hogy mennyire voltak hatékonyak a történelem folyamán a különböző nyelvtörvények, hanem azt is elárulja, számára melyik a legszebb magyar szó 2009-ben.

A különös életű nógrádi politikus, Bazovský Lajos (1872–1958) életútjáról ad közre pillanatképeket Dončová Angelika, Puntigán József írásából pedig megtudhatjuk, hogyan élte meg az 1918/19-es államfordulat napjait Losonc városa. Bodnár Mónika

azokat a „szellemjárásos” történeteket teszi közzé, amelyeket a grófi Serényi család családfakutatása során gyűjtött. A Dobsinai-jégbárlang egykori jégünnepélyeivel és azok képi ábrázolásával foglalkozik Székely Kinga és Horváth Pál írásai, amelyből az is kiderül, hogy annak idején „a világ legnagyobb jégbárlangjának tartott rendszerességét és jelentőségét magyar, német, angol és lengyel nyelvű, képekkel illusztrált leírások hirdették. Megtekintését a londoni The Cook et Son világhírű utazási vállalat 1889-ben felvette programjai közé.”

Radnóti Miklós gömői családi gyökereiről B. Kovács István írásában olvashatunk. Megemlékezik a folyóirat Kazinczy Ferenc három gömörországi kortársáról: a tanár, költő, műfordító Vályi Nagy Ferencről, a magyar nemzeti szobrászat alapozó mesteréről, Ferenczy Istvánról, valamint az irodalmár, pedagógus Vályi K. Andrásról.

A számos egyéb olvasnivaló mellett nem hiányoznak a lapból a megszokott sorozatok sem, a Gömör természeti örökségei és a Palócföld orvosai. Ez utóbbiban Kiss László ezúttal Marikovszky György (1771–1832) munkásságát ismerteti. (me)

Új Kertész Imre-kötet A Nobel-díjas író jubileumára

Budapest. Újabb könyv jelent meg – benne két első közzététel – Kertész Imre Nobel-díjas író közzelgő 80. születésnapjára. A megfogalmazás kalandja című kötet a Vigilia Kiadó gondozásában látott napvilágot. A megfogalmazás kalandjában olvasható először a Sorstalanság című regény keletkezés-történetéről szóló interjú. A folyamatos jelenlét prózája című beszélgetésből kiderül például, hogy a regény nem csak Kertész Imre saját élettörténete, ahogy ezt sokan vélték, a Sorstalanságban benne van Nietzsche német filozófus gondolkodása az emberről, és Dosztojevskij emberábrázolása is – mutatott rá Hafner Zoltán irodalomtörténész, a kötet szerkesztője. Először olvasható nyomtatásban – A demokrácia: kultúra címmel – Vickó Árpád vajdasági műfordító, szerkesztő Kertész Imrével készült beszélgetése is, amely az újvidéki rádióban hangzott el. (mti)

PENGE

Ez nem az a Párizs

Nem a magyar irodalomban és képzőművészetben ünnepezték, fényűző, sznob, bohém, dekadens kultúr-Párizs jelenik meg Lángh Júlia könyvének lapjain, hanem egy másik: a külvárosi, a hétköznapi, a „hippi” nagyváros, melyet egy, a 68-as szellemiségtől megmámosodott fiatal magyar nő, egy „kelet-európai lázadó úrilány” szemszögéből látunk. Ez nem az a fajta hippi-lány, amelyikről a 68-as legendárium fest színes (hangos) képeket, vagy akiről rosszulindult pletykák sutyorogtak, hanem egy kétyerekes anya, aki nem egykönnyen, nem is mindig könnyed lélekkel teremti elő a betevő falatot a családnak, és rosszabb körülmények között él, mintha Magyarországon maradt volna. Nem valami elit értelmiségi társaság veszi körül, hanem szedett-vedett népség, bohémek, csavargók, hippik, tengődők, hontalanok, ringyes-rongyos életművészek, elszállt figurák. Ő maga, az elbeszélő sem Művésznő, hanem egy kelet-európai vándor, aki meg akarja ízlelni azt, amiről Magyarországon csak hallott és olvasott: a szabadságot. A szabadság viszont nem valami megvalósult eszme, nem valami felemelő állapot, hanem realitás: mindennapos küzdelem a kenyérért, a tetőért, barátkozás a legkülönbözőbb szerzetekkel, csapódás ide-oda, kétkezi munka és fantáziámunka, a kíváncsiság virulása, folyamatos,

vagy, ha dolgozom, kibontakoztathatom a tehetségemet, lehetek kreatív és lehetek béna is – nagy kockázat és nehézség így a szabadság, olvasom ki Lángh Júli (1942) önéletrajzi könyvéből.

1977-et írunk. Egy már nem is olyan fiatal, harmincon túli magyar nő vág neki Párizsban a két kisgyerekekkel, pénz nélkül, kapcsolati tőke nélkül, lelkében szabadságvágygal és hatványolcas illúziókkal, életvággyal, „világvággyal”, mondhatni; egy erős, intelligens fiatalasszony, férj nélkül, státuszatlan. Kommunában él, majd – mert ez az illúzió is töréseket szenved –, magányosan a gyerekekkel egy

Radics Viktória kritikai rovata

összetakolt kölcsönlakásban. Alkalmi munkákból tengődik, később a rádiós újságírás segíti ki. Párizsból inkább csak a perifériát látja, és hozzá hasonló kalódó fiatalokkal barátkozik. Gitároznak, néha füveznek. Rengeteg beszélgetnek. Származás, nemzetiség, életkor, státusz, nem, nyelv nem akadály. Nem a család a társadalom sejtje, hanem a barátság. Nem a jól fizető, fix munka megszerzése a cél, hanem a kreativitás. Nem a meglepetedés, hanem a nomád élet, az internacionalizmus, az utazás, a világ és az emberek megismerése. A boldogságot a felszabadultság, a társas melegség, a szellemi nyitottság, az előítéletek levetkezése, az életvezetési kreativitás jelentené. Az erkölcsöt a szolidaritás, a demokratikus viszonyulás, a tekintélyelvűség és a hierarchikus agykompozíció lerombolása.

Lángh Júlia óvatos emlékező, aki nem akar szépíteni, sem tragizálni; inkább szűkszavú, semmint bőbeszédű, az emlékeit inkább tisztogatja, sem hogy színezzék. Elbeszélői hangja derűs, kellemes, finom humor fűszerezte. Jó író, a stílus tisztasága, a világosság vezérli. Ellentmondásokat nem hallgat el. Nem akar okosabbnak látszani, mint amilyen. Szellemiségében megértő ironia bujkál. Női hang ez, jó érzés olvasni, olyan, mintha egy barátnőnk mesélne, mintha még barátkoznánk, és mindig lenne időnk és szívünk éjszakába nyúló beszélgetésekre.

Lángh Júlia: Párizs fű alatt. Magvető, Budapest, 2009.

pezsgő multikulturalizmus, lelkileg pedig hinta a depressziótól az eufóriáig és vissza, szellemileg szüntelen megújulás és elfáradás, tapasztalatszerzés, elzáruló és megnyíló lehetőségek labirintusa. A szabadság nem az, hogy „mindent lehet”, hanem az, hogy az élettel kísérletezhettek, megtölthetem tartalommal és kiüríthetem, belebukhatok a kalandjaimba. Értékelés: ●●●●●●●●○

Londonban is nyert A proféta

London. A proféta kapta a legjobb film idén alapított díját az 53. londoni filmfesztivál zsűrijétől; Jacques Audiard börtöndrámáját májusban a Cannes-i zsűri is nagydíjjal jutalmazta. A profétát méltató Anjelica Huston, a zsűri egyik tagja „tökéletes filmnek, valódi klasszikusnak és mesterműnek” nevezte a produkciót, amely egy 19 évesen börtönbe került fiatalember rácsok mögötti „karrierjéről” szól. A zsűri külön elismerésében részesült The Road (Az út) című világvége-thriller, amelynek főszerepét Viggo Mortensen játszotta el. A fesztivál tegnapi, záró napján a John Lennon ifjúságáról szóló Nowhere Boy című film világgpremierjére került sor. (mti)